

Əvvəlcə hazırkı dünyanın Qafqazda ən böyük münaqişə tərəfləri sayılan Azərbaycanı və Ermənistanı potensial rəqib olaraq qiymətləndirməyə çalışaq.

Azərbaycanda daimi yaşayan əhalinin sayı ilin əvvəlindəki rəsmi statistikağa görə 10.190.233 nəfər, Ermənistanın əhalisi öz rəsmi mənbələrində 2.950.000 nəfər göstərilə də son 203 ildə ağır olan və sonu parlaq görünməyən sosial-iqtisadi vəziyyət səbəbindən əhali arasında mənəvi-psixoloji və demografik vəziyyət adekvat olaraq qəzgəngilmişdir. Hazırda, ekspertlər Ermənistanda real olaraq cəmi 2.000.000 nəfərə yaxın əhalinin yaşadığını qeyd edirlər. Yəni Ermənistanda hazırkı əhalinin sosial təbəqələməsi belədir ki, mövcud əhalinin təxminən 2-3 faizi müharibə ab-havasında və xarici yarımlardan istifadə edərək kəskin surətdə varlənmiş, təxminən 11-13 faizi dövlət və digər daimi iş yeri mövcud olan orta təbəqə sayılan bir hissədədir, qalan 84-85 faiz əhali əsasən işsiz, yoxsul və sosial yardıma ehtiyacı olan təbəqəni təşkil edir. Əslində müharibə komandasının əleyhinə olan ac-yalovac bu təbəqənin miskin vəziyyətindən istifadə edən “Soros” ekspertləri əvvəlcə ermənilərdə susurlara qarşı niyyət yaratdı, məsələn Gümrüdə bir rus əsgərin bir erməni ailəsinə güllələməsi kimi faktlarla, sonra isə kütlə psixologiyası, küçə pafosu ilə inqilab edərək Nikol Paşinyanı hakimiyyət kürsüsünə əyləşdirdilər. Bu kontingentin müharibə komandasına olan nifrətini küçə pafosu ilə küçə inqilabçılara və Soros dəyərləndirib hakimiyyəti ələ keçirdilər.

Əslində bu, 1828-ci il fevralın 10-da Rusiya imperiyası tərəfindən general İvan Paskeviç və İran tərəfindən həmin dövrün vəliəhdi şahzadə Abbas Mirzə tərəfindən imzalanmış Türkmənçay müqaviləsinə əsasən azərbaycanlıların İrəvan xanlığını şüqətə uğradaraq xanlığın coğrafi ərazisində köçürüldü yerləşdirilmiş ermənilərdən, yerli azərbaycanlılardan, gürcü və digər xalqlardan ibarət qar Rusiyanın payına düşmüş quberniyada əsası qoyulan erməni vilayəti və bugünkü Ermənistan Rusiyanın vassalı olaraq yaradılmışdır. Həmin vaxtdan faktiki olaraq Rusiyanın vassal ərazisi olan Ermənistanda Sorosun siyasi çevrilişidir.

Mövzudun çox kənarlaşmamaq üçün müqayisəyə qayıdaq. Hərbi potensialına görə ABŞ-in “Global Fire Pover” təşkilatının 2019-cu il qiymətləndirməsinə əsasən Azərbaycan Ordusunun hazırlıq səviyyəsi dünya orduları sırasında 52-ci yerdə, Ermənistan ordusu isə 96-cı sırada yerləşmişdir.

Həmin hərbi təşkilatın hesabatında Azərbaycanı 66.000 aktiv döyüşçü, Azərbaycan Silahlı Qüvvələrinin şəxsi heyəti 374.500 nəfər, Səfərbərlik vaxtı ehtiyatda olan canlı qüvvə isə 3.750.000 nəfər təşkil edir. Ermənistanda isə yenə həmin beynəlxalq təşkilatın hesabatına istinadən 20.000 aktiv döyüşçü və 200.000 nəfər ehtiyatda olan canlı qüvvə mövcuddur, Azərbaycanda haqqı hərbi xidmətə çağırış 18-35 yaş arasıdır, Ermənistanda bu hədd 18-45 yaş arasıdır əhatə edir, lakin müharibə şəraitində 15-49 yaş həddi götürüldüyü bildirilir.

Azərbaycan Ordusunun və silahlı qüvvələrinin arsenalı Türkiyə, İsrail, Rusiya, Pakistan, Rumıniya, Ukrayna və digər ölkələrdən hər ölkənin ən müasir, ən güclü və üstün sayılan silahları alaraq, digər ən müasir sistemlərlə təchiz edilib modernləşdirilərək və Azərbaycan hərbi sənayinin müasirləşmə və modifikasiya olunmuş sistemlərlə təchiz olunmuşdur. Ermənistan isə əsasən Rusiyanın, krediti və ianəsi hesabına Rusiya silahlı qüvvələrinin arsenalında və balansında işlənmiş silahlara hesabına silahlanmışdır. Əgər Ermənistanın Rusiya hərbi bazasındakı raket sistemini təbliğat vəstəsi kimi istifadə edirsə bu silahların tətiyi rusların əlindədir, Azərbaycanı isə ən müasir, Hərbi Hava Qüvvələri, Hərbi Doniz Donanması, Hava Hücümündən müdafiə sistemləri mövcuddur və bunların tətiyi və əmri birbaşa və birmənalı şəkildə Azərbaycanın siyasi və hərbi rəhbərliyinin səlahiyyətiyəndir.

Bu müqayisələri çox uzatmaq olardı, lakin məqsəd heç də Azərbaycanla Ermənistanın hərbi, iqtisadi, siyasi və beynəlxalq nüfuzunu müqayisə etmək deyil. İstər iqtisadi inkişaf baxımından, regional beynəlxalq meqalayihələr– neft, qaz, hava, quru, dəniz yolu və dəniz nəqliyyat, kommunikasiya və yerli sənayenin inkişaf coğrafiyası, bütün siyasi-beynəlxalq forum, format, qurum və proseslərdə Azərbaycan–Ermənistandan dəfələrlə üstündür.

Bəs məntiqi sual yaranır ki, necə olur Ermənistan Azərbaycan ərazisini işğalda saxlaya bilər? Bəs necə cəsarət edir ki, Ermənistan işğal altında saxladığı Dağlıq və aran Qarabağın sərhədlərindən xeyli uzada Azərbaycanla birbaşa sərhədin Tovuz rayonu ərazisindən Azərbaycan ərazisinə hücum edir, ağır texnikadan davamlı atəş açır?

Bu sualların cavabını axtarmazdan əvvəl bəxaq görək Azərbaycan–Ermənistan sərhədində təxribat hansı tərəf törədib? Bu Azərbaycan ola bilərmi?– Birmənalı, yox!

Çünki Azərbaycan məntiqə atəşəsi pozmaqda maraqlı və planlı olsaydı, bu ən azından hələ Dağlıq Qarabağdan da əlavə Ermənistan tərəfindən işğal altında saxlanılan yeddi rayonun ərazisindən başlaya bilərdi ki, hər halda bu ərazi heç bir hüquqi və siyasi müzakirə mövzusu olmadan Azərbaycan ərazisidir. Həmin ərazilərdə hər hansı əməliyyat aparmaq Azərbaycanın beynəlxalq sənədlərlə təsdiq olunmuş hüququdu və de-yure heç bir dövlətin, o cümlədən Rusiyanın müdaxilə etmək hüququ yoxdur. Tovuz sərhədində isə təxribat törətməklə Ermənistan Kollektiv Təhlükəsizlik Müqaviləsi Şərtlətinə (KTMT) və onun əsas yaradıcısı olan Rusiya Federasiyasını hansısa formada bu prosedə cəlb etmək istəyində idi .

Demək Azərbaycanın Tovuz sərhədindəki təxribatı Ermənistan başlayıb. Bəs məqsəd nədir?

Tovuz rayonu Azərbaycanın qərb rayonlarından biridir ki, Azərbaycanıdan Türkiyəyə və Avropaya uzanan beynəlxalq neft və qaz magistral xətlərin həmin ərazidən keçir. Bakı–Tibilisi–Ceyhan neft boru kəməri Azərbaycanın neftinin Avropa bazarına nəqlinin başlanğıcı olmuşdur. 2003-cü ildə inşasına başlanan boru kəməri(uzunluğu 1768 kilometr) layihəsi 2006-cı ildə istismara verilməmişdir. Daha sonra bu beynəlxalq meqalayihələrin davamı olan Trans-Anadolu Qaz Boru Kəməri (TANAP) də (uzunluğu 1841 kilometr, dəyəri 7 milyard ABŞ dolları) inşasına 2015-ci ildə Azərbaycanıdan başlanaraq təbii qazı

Türkiyənin Şərqi sərhədindən Qərb sərhədinə daşıyan, bütün ölkədə sabit tranziti təmin edən bu layihə Cənubi Qafqaz boru kəməri Avropa İttifaqında bir neçə kəmərlə əlaqələndirilmişdir. 2018-ci ildə inşası başa çatmış TANAP, 2019-cu ildən istifadəyə verildikdən sonra 2020-ci ildə kəmərin buraxılış qabiliyyəti 16 milyard kubmetr olmuşdur. TANAP-ın davamı olaraq 2016-cı il mayın 17-də Yunanıstanın Saloniki şəhərində TAP-ın təməlləşmə mərasimi keçirilmişdir. 4,5 milyard dollara başa gələcək olan boru kəməri ilə 2020-ci ildə Azərbaycan qazının Avropaya çatdırılacağı nəzərdə tutulmuşdur və təyin olunan vaxtda yəni, hazırda 2020-ci ilin iyulun 29-da TAP-ın son qaynaq tamamlanma işləri İtaliyada da başa çatmışdır və bu barədə artıq rəsmi məlumat yayılmışdır. Azərbaycan bu beynəlxalq layihələri Avropa ölkələrinin bir çoxunun neft və qaz təminatçısı olmaqla Avropanın enerji

Tovuzdan başlayan təxribat bu gün də davam edir?!

Azərbaycan Prezidenti ermənilərin geosiyasi təxribat planını qətiyyətlə pozdu

təminatına və enerji təhlükəsizliyinə əvəzsiz töhfə vermişdir. Tarixdə məşhur deyim var ki, II Dünya müharibəsini Bakı nefti udmuşdur. Sovet hərbi texnikasının-təyyarələrinin istifadə etdiyi neftin 70-75 faiz, benzinin 85 faizini Azərbaycan təmin edirdi. (1941-45 - ci illərdə 70 milyon ton neft, 22 milyon ton benzini) İndi isə yeni dünyada Avropanın enerji təminatında, enerji təhlükəsizliyində Azərbaycan çox mühüm rol oynayır.

Bəs Ermənistan beynəlxalq layihələrə qarşı çıxmaq, ABŞ-in, Avropa dövlətlərinin, Türkiyənin dəstəklədiyi və Ermənistanın büdcəsindən qat-qat artıq kapitalı olan beynəlxalq şirkətlərin investisiya qoyduğu layihələrə təxribat və ya diversiya etmək gücündə və imkanındadır?

Əgər Ermənistanın dünyada və regionda belə bir gücü, nüfuzu və dünyada reytingi olsaydı Azərbaycanın iştirak etdiyi bütün beynəlxalq geosiyasi və iqtisadi meqalayihələrdən kənar qalmazdı və əhalisi və dövləti üçün nəsə qazana bilərdi.

Bəs niyə Ermənistan məhz Tovuz sərhədində təxribat törədib? Və hansı plana uyğun quruluşçu ssenari idi və ermənilər bu planı baş tutdumu?

Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyevin rəhbərliyi ilə mövcud sabitlik, inkişafı şərtləndirən ən böyük amillərdəndir və bu şəraitdə dayanıqlı və güclü dövlət tərəfindən müxtəlif sahələr üzrə stabil, perspektiv, planlı siyasət yürütmək və nəticə əldə etmək imkanı yaranır. Yəni Azərbaycanıdakı istənilən sabit inkişaf iqtidarının kimliyindən asılı olmayaraq Qərbdə, Rusiyada və ABŞ-də olan bəzi qüvvələrə qətiyyətin qane olmur. Həmin qüvvələr heç zəif də deyillər. Tovuz təxribatında Ermənistan iqtidarının marağı nə idi və niyə Tovuzdan başladı?

Biz Azərbaycanı və Ermənistanın bütün sahələr üzrə potensialını təhlil edərək görürük ki, heç bir halda Ermənistan Azərbaycanla rəqabət gücündə və imkanında deyil. **Bəs ondan necə olur, Ermənistanı hərbi təxribat törətməyə cəsarətləndirən nədir? ABŞ, Fransanın, yaxud da Rusiyanın dəstəyinə, gücünə arxalanıb hücum keçirir?** Bu nə dərsə dərs alırdı ki, özündən qat-qat güclü bir dövlətə hücum edib şıltaqlıq edəsən, yaxud da əmin olasan ki, səni dəstəkləyəcəklər. Siyasətə belə əlasmədlərlə, şıltaqlıq və dostun dostuynən ehtimal edib hücumu keçilmir. Ermənistanın ehtimali iqtidarı məhz komandasını ac-yalavac insanların nifrət gücü ilə hakimiyyətdən yıxdı, küçə pafosu və küçə boyatları isə siyasəti reallıqda başqa cür görürür və başqa cür səslənir. Bəhsizliklə Sorosun milyonları Ermənistanı xoşbəxtlik götürməyə kifayət etmədi, pəndemiyə rejimi də belə dövlətlərdə xüsusən ağrıyı keçir. Həm epidemiyə, həm acılıq qorxusu və üstəgəl ümidsizlik və itirilmiş inam və etibar. Yalnız yeni provokasiya və yeni hərbi mühit, yeni rejimlə hakimiyyəti möhkəmlətmək olar. Həm də ənənəvi erməni siyasəti, rusiyapərəst hakimiyyəti dəvirib siyasi çevriliş etdikdən sonra rus siyasi dairələrinə yaxınlaşma taktikası KTMT əmili və özünü Rusiyanın istifadəsinə təklif etmə fürsəti. Çünki bu təxribat Tovuzdan başqa digər yerdən başlasa və xüsusən də işğal olunmuş ərazilərdən başlasaydı sözsüz ki, Ermənistan çox şey itirəcəydi və hətta hazırkı iqtidar hakimiyyəti də itirə bilərdi.

Bəs necə olur ki, Ermənistan hakimiyyəti hər hansı bir yerdən özünə lazım olan vaxt təxribat başlaya bilər, bu mümkündürmi? Xüsusən indiki dünyanın barıt çəliyi üzərində oturduğu bir vaxtda?

Biz hesab etmirik ki, bu belədir. Sadəcə olaraq Ermənistanda Rusiyanın siyasi hakimiyyətinin devirən sorosçular ərazinin, mövcud hərbi, iqtisadi və digər kapitalının kreditoru və yaxud sahibi olan Rusiya ilə dil tapmağa çalışırlar və bu arada Nikol Paşinyan öz “ayi xidmətinə” təklif etməyə çalışdı.

Bəs təxribatın səbəsi necə inkişaf edə bilərdi və Azərbaycan Prezidenti bu təxribatın qarşısını necə aldı?

Təəssüfdir edin ki, Tovuzda Azərbaycan sərhədində təxribat törədilir və Azərbaycan generalı və zabitarları şəhid olur. Bu təxribat ssenarisində başlayan müharibə Azərbaycan Ermənistan sərhədindən başlayır, KTMT öz əhdəliyi üzrə Ermənistanə köməyə gəlir, Qarabağ və işğal olunmuş ərazilərdə yeni müharibə alovlanır və həm Bakıda, həm İrəvanda daxili gərginlik və böhran yaratmaq nəzərdə tutuldu. Eyni zamanda, beynəlxalq neft-qaz kəmərləri üçün də təhlükə yaranma bilərdi. Lakin Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyev çox soyuqqanlı, təmkinli və qətiyyətli mövqe nümayiş etdirdi. Yeri gəlmişkən generalın şəhid olması faktı da Azərbaycan əleyhinə təbliğat üçün istifadə etməyə çalışın qrupları fürsətləndirə bilmədi. Çünki əvvəla, informasiya siyasətinin düzgün qurulması ictimaiyyətin düzgün, operativ məlumatlandırılması sayəsində ictimai dəstək və Azərbaycan xalqının vətənpərvərliyi ruhu daha da birlik və mübarizəyə köklənmişdir. Digər tərəfdən əvvəlki 1990-cı illər müharibəsindən fərqli olaraq döyüşdə əsasən təcrübəsiz gənc əsgərlər deyil, peşəkarlar iştirak edir və generalın döyüşün ön

çərgəsində olması döyüşçülərə örnək hərbi şüarət və cəsarət fəxr olunası nümunə kimi dəyərləndirildi.

Eyni zamanda, Azərbaycan ordusu qəti hərbi zərba ilə cavab zərbəsi vurdu və siyasi rəhbərlik müharibənin təxribatçılarının ssenarisi ilə coğrafiyasının genişlənməsini qarşısını aldı. Daxildə isə təxribat planlaşdırılaraq qarşı çox soyuqqanlılıq və təmkin nümayiş etdirərək sadəcə olaraq ssenariçilərin gözəlmədiyi və nəzərə alınmadığı əks-fakt on minklərə izdihəçimin İlham Əliyevin, Azərbaycan dövlətinin və torpaqlarımızın müdafiəsinə qalxmasını müşahidə edərək Prezident çox aktiv, çevik diplomatik fəaliyyət və manevr ilə təxribat planını pozdu.

Hakimiyyətin qorumaq və ya möhkəmlətmək üçün istənilən qüvvə ilə, hətta şeytənlik də sazışa gedən və onsuz da acınacaqlı durumda olan sadə ermənilərin öz

Uzun Həsənin hakimiyyəti illərində Ağqoyunlu imperiyası bütün Yaxın və Orta Şərqdə qüdrətli hərbi-siyasi amilə çevrildi.

1499-cu ildə Ağqoyunlu dövləti artıq iki hissəyə böldüldü. 1501-ci ildə qızılbaşlara Şörur möğlubiyyətdən sonra Ağqoyunluların Azərbaycanıdakı hakimiyyətlərini son qoyuldu. 1508-ci ildə Qızılbaşlar tərəfindən İraqdakı hakimiyyətlərinə də son verildikdən sonra Ağqoyunlular tamamilə süqut etdi və yerini I Şah İsmayılın yaratdığı Sofəvi imperiyasına verdi.

Safəvilər dövləti və ya **Safəvilər imperiyası** - 1501-ci ildən 1736-cı ilə qədər bugünkü Azərbaycan, İran, Ermənistan, İraq, Əfqanıstan, qərbi Pakistan, Türkmənistan, şərq Türkiyə, şimal-şərqi Hindistan və Özbəkistan ərazilərini əhatə etmiş, Azərbaycan varisi olduğu tarixi Azərbaycan dövləti. Dövlətin əsasını I İsmayıl 1501-ci ilin iyul ayında

Bu analitikəm apararkən tarixi-etnoçöğrafi, folklorşünaslıq, region və geosiyasi, geo-iqtisadi meqalayihələrlə bağlı məlumatlar əldə edildi, toplayıb analiz etdikcə aydın olur ki, cahil, əvəm, sadələvh ermənilər həmişə hiyləgər məkrli rəhbərlərinin pafosu ilə kimlərsə əlində oyuncu olmuşlar və çox miskin və bəyagü görkəmdə görünürlər. Bu fikirlər “Resurs” Analitik İnformasiya Mərkəzinin sədri, siyasi ekspert Rasim Quliyevin “Tovuzdan başlayan təxribat bu gün də davam edir?!” analitik məqaləsində yer alıb.

millətinin, öz qəbiləsinin sabahını düşüncək qədər müdrik olmayan (bunu Nikol Paşinyanın çəkdiyi istənilən səlfəyə birçə dəfə bəxmaq anlamaq üçün kifayət edər) Nikol Paşinyan və keçmiş erməni prezidentləri Azərbaycanın mülki əhalinin (Xocalı soyqırım) və erməni mülki və siyasi şəxslərin (erməni parlamentində gülləbaran , İrəvanda 1-2 mart 2008 -ci il hadisələri) güllələnməsində əli böğəza qədər qan içində olan Robert Kəçəryanın müharibə komandasına və sadə ermənilərə ünvanlanacaq sual ekspert qrupumuzda müzakirəyə səbəb oldu. Görəsən bu sualı ünvanlamaq lazımdırımı, bir mənəsi varmı? Bəlkədə yoxdur, ancaq hər halda bu insani sual səsləndirilməlidir.

Anadan olan körpə uşaqların fikrinə, qəlbinə türk (azərbaycanlı) sənin düşmənlərin deyə niifrət, kin-küldürək, qisas, pislik hissirlərin əsləməqlə, yerləşdirməklə uşağın könlini zəhərləyərək şeytana təslim etməklə xoşbəxt və sevirli ömür yaşamaq olarmı? Axı, millətlərdə təleyi və xüsusiyətləri insanlarınkı kimidir. Tarixin bu dönəmlərində erməni millətlərinin başı yalan, riya, pislik və zalımlığa ələ qarşıb , onlara realıq ələ unudurlub ki, ilahi ədalət yaddan çıxıb, həm sadə çərəsiz ermənilər, həm də insanlıq qarşısında, Axı heçdə çox uzaq olmayan tarixə nəzər salsaq, ələ sonuncu minilliyi götürsək bu region və dünyanın üçdə bir hissəsi türk toplumları, türk mənşəli, türk boyları, türk qolları tərəfindən dünya xəzinəsinə hərbi-siyasi, diplomatik mədəniyyət və elmi töhfələr verməklə ədalətə idarə olunmuşdur.

Nəyə görə qar Rusiyası Qafqazda erməni dövləti yaradır?

Tarixə nəzər salsaq görürük ki, **Eldənizər, Eldigəzər** və ya **Azərbaycan Atabəyləri** 1136–1225-ci illərdə Azərbaycanı, şərq Anadolu, şimali İraqı, İrən və Cibəli idarə etmiş tarixi türk-qıpçaq imperiyası. Sülalənin əsasının qoyulması Şəmsəddin Eldənizlə bağlıdır. Bəlo ki, Sultan Məsdud tərəfindən Arranı iqtə olaraq alan Eldəniz özülkə hakimiyyətinin bütün Azərbaycanı yayımışdı. 1160-cı ildə oğulluğu Arslan şahı da hökmdar etdikdən sonra Eldəniz İraq Salecu sultanlığında hakimiyyəti də faktiki olaraq ələ keçirdi. Şəmsəddin Eldənizdən dövründə Eldənizlə bağlıdır. Bəlo ki, Sultan Məsdud tərəfindən Arranı iqtə olaraq alan Eldəniz özülkə hakimiyyətinin bütün Azərbaycanı yayımışdı. 1160-cı ildə oğulluğu Arslan şahı da hökmdar etdikdən sonra Eldəniz İraq Salecu sultanlığında hakimiyyəti də faktiki olaraq ələ keçirdi. Şəmsəddin Eldənizdən dövründə Eldənizlə bağlıdır. Bəlo ki, Sultan Məsdud tərəfindən Arranı iqtə olaraq alan Eldəniz özülkə hakimiyyətinin bütün Azərbaycanı yayımışdı.

Osmanlı Dövləti və ya **Osmanlı İmperiyası** 1922-ci ildə səltnətin qaldırılması və monarxiyadan respublikaya keçidin rəsmiləşməsindən sonra Türkiyə dövlətinin tarixində Osmanlı dönməi bitmiş, dövlət mövduyyətinə cümhuriyyət olaraq davam etmişdir.

Əsası 1299-cu ildə müasir Türkiyənin Biləcik vilayətinin Səmədullı şəhərində Osman bəy tərəfindən Osmanoğulları Bəyliyi kimi qoyulmuşdur. Osmanlı dövləti tarixdə məşhur Bizans İmperiyasına son qoyaraq onun paytaxtı Konstantinopolu ələ keçirmiş və öz paytaxtına çevirmişdir. Konstantinopolu adı dəyişdirilmiş və İstanbul adı verilmişdir. XVII əsrdə özünün ən qüdrətli dövrünə yaşayan dövlət üç qitəyə yayılmışdır. Dövlət ən geniş sərhədlərində 1683-cü ildə — II Vyana mühasirəsində davam etmişdir. Bu zaman Osmanlı imperiyası Avropada Macarıstandan Anapaya, Asiyada Kiçik Asiyadan İraq, Azərbaycan və Cənubi Azərbaycanı əhatə etmişdir. Afrika qitəsində Şimali Əlcəzair, Liviya (Trablusqur), Misir və Somali Osmanlı təbəçiliyinə keçmişdir.

Osmanlıın məhiyyətinə əsası 1077-ci ildə Səlcuqlular tərəfindən qurulan Rum sultanlığının tarixində ikinci mərhələni nəzərdə tutur. İmperiya qərbdə Türkiyə imperiyası olaraq tanınır. Dövlətin qurucusu tarixi Türkiyədə və Balkan yarımadasında Osman Ağa (Osman Qazi) adlandırılır.

Osmanlı Dövlətinin qurucusu olan Osman Böyün idarə etməyə başladığı təxri 1281-ci il tarixində səltnətin ləğv edildiyi tarix olan 1922-ci ilə qədər tam 641 səltnətinli davam etmişdir. Osmanlılar əvriyə Yavuz Sultan Səlimin 1517-ci ilində xəlifəlik almasından 1924-cü ilədək xəlifəliyin ləğvinə qədər 407 il Müsəlmanların xəlifəsi funksiyasını daşımışdır. Bu tarixlərdə və bu coğrafiyada erməni dövləti adında heç nə yoxdur. Qeyd etdiyimiz kimi 1828-ci il çar Rusiyası və İran arasında Azərbaycanın bölünməsinə reallaşdırın, təsdiq edən, rəsmiləşdirən və həmin dövrdən bu günə qədər davam edən siyasətə uyğun olaraq İrəvan xanlığına köçürülməsi ermənilərin gətirilməsi hesabına indiki Ermənistan yaradılmışdır. Türk dövlətlərin tarixi rolu və coğrafiyası və bugünkü dünyada türkdilli dövlətlərin coğrafiyası Cənubi Qafqazda Ermənistanın varlığını kimlər üçünsə hətta ABŞ, Avropa və Rusiyada fəaliyyət göstərən erməni lobbilərinin himayə edən müəyyən strukturlar üçün gərəkdir. Bunu bir az bədii bənzətmə ilə ifadə etsək sanki türk

coğrafiyasında və ordusunda satqın və yaxud casus rolunu oynamağı ermənilər sevvə-sevvə öz üzirlərinə götürür.

Bəlkə də dünyanın indiki zamanında zərbə edib sadə ermənilərin sabahını düşüncən bir erməni ortaya çıxma bəlkə?

Sabahkı uzaq olmayan tarixdə məsləhət Avropa İttifaqı kimi bir Türk İttifaqı yaranasa sözsüz ki, təxminən Pakistandan başlayan, Macarıstana qədər uzanan coğrafiyanı əhatə edən şurada Rusiyanın aktiv iştirakı proqnozlaşdırıldı, onda isə Ermənistan Türk dövlətlərinin mərhəmətinə möhtac olacaq və eyni zamanda, da indiki funksiyasını qərbdəki ağaların xidmətinə təklif edəcəkdir. Tarixdə bir erməni milləti olaraq qazandığı imici görəsən dəyişmək istəyi və fürsəti olacaqmı?

Rusiyanın İranda səfiri olmuş və Rusiya və İran arasında imzalanmış Türkmənçay müqaviləsinin hazırlanmasında iştirak edən

məşhur yazıçı Aleksandr Qriboedov imperator I Nikolaya göndərdiyi məktubda yazırdı:

“...Əlahzərat, mərkəzi rus torpaqlarında ermənilərin məskunlaşmasına icazə verməyin. Onlar ələ tayfadırlar ki, bir neçə on il yaşadıldıqdan sonra dünyaya hay-küy salaraq bura bizim qədim dədə-baba torpağımızdır deyəcəklər...”

Erməni toplununun xarakterini müşahidə edən tədqiqatçıların demək olar ki, hamısı onların əməllərinin və xarakterinin çirkinliyinə xüsusi diqqət yetirmişlər. V.Veliçko öz əsərində alman səyyahı Alfred Kyorentin ermənilər haqqında söylədiklərini nümunə götürmüş və həmin fikirlərə razılaşdıgını bildirmişdir: “Bu əyalətlərdə türk xalqı ilə rastlaşmış hər bir şəxs türklərə hörmət etməyə və onları sevməyə öyrəşir, yunanlara hörmət etmir, ermənilərə isə nifrət edir... Hər yerdə belə bir atalar sözlünü təsdiqləyirlər ki, yunan iki yəhudini əldə edə bilər, erməni isə iki yunan. Əminliklə demək olar ki, Anadolunun hər hansı bir yerində sizi aldatmışırsa, deməli siz erməni ilə qarşılaşmışsınız... Mən türklərlə hər hansı bir işi şərtləndirə yazılı müqaviləsiz də keçirirəm. Çünki onun verdiyi söz kifayətdir. Yunanlarla mən yazılı müqavilə bağlayıram, çünki bu lazımlı və faydalıdır. Ermənilərlə isə mən heç yazılı iş də aparmıram. Çünki hətta yazılı əhdədlərlə də onların yalançılığını və intriqabazlığını qarşısını ala bilmir.”

Rus tarixçisi, ermənilərin tarixinin və coğrafiyasının ciddi aradsırcısı I.Şopenin yazdıqları da yuxarıda söyünblənləri təsdiqləyir və heç də erməni müəlliflərinin özləri haqqında yazdıqları ilə uyğunluq təşkil etmir. I.Şopen öz fikirlərini belə açıqlayır: “Mənəvi baxımdan ermənilər heç də təmiz nüfuz qazana bilməmişlər. Hiyləgərlik çoxlarının xarakterik xüsusiyyətlərini təşkil edir; tamahkarlıq tez-tez onları yalana sürükləyir, onların çoxunda danışmaq vergisi öz fikirlərini gizlətmək vəstəsinə çevrilmişdir; onlar yalan danışırlar, öz əqidələrində sabit deyildirlər...Buraların erməniləri sənlənon xalq deyildir, əvvəlki ağaqlıqlar onların təfəkkürünün bütün oynaqlığını məhv etmişdir. Farsda və Türkiyədə milliyyətinin sonuncu xarakterini itirmiş adi erməni öz ağasının əhval-rihvəyyəsinə asılı olaraq sənlənon və güllər. Bir zəhmli bəxiz kifayətdir ki, dərhal onun əvvəlki səmimiyyətlə gülüb şənləndiyi kimi indi də ağlamağa məcbur etsin”.

İngilis müəllifi Vilsonun da ermənilərin xarakterini haqqında fikri çox sort idi. Vilson onların acgöz və tamahkar olmaqdan başqa həm də intriqacı və hər xırda işi şişirtməkdə usta olduqlarını yazırdı. Xırda bir iş şişirtmə ələ indinin özündə də erməni millətlərinin və siyasətçilərinin adına yazıla biləcək xüsusi bir qabiliyyətdir. **Erməni əsilli Nikoqosov adlı birisi isə tamamilə doğru olaraq bildirdi ki, erməni xalqı ilk növbədə erməni ziyallarınnın, erməni başibənlərinin qurbanına və demagogiya obyektinə çevrilmişdir.** Böyük rus səiri Puşkin “Qara şal” və “Tazi” şeirlərində ermənilərin xarakterik xüsusiyyətinə toxunmuşdur. Ermənilər bu şeirlərdə səslənon aşağılayıcı fikirləri inkar etməyə və yaxud Puşkinin əleyhinə nəss yazmaq əzlərindəndə cürət tapa bilməmişdirlər. Şərqi canlı yazılı bəhsədə olan “Qabusnəmə” əsərində oxuculara ermənilərin bəd əməllərindən, koləklərindən qorumağa tövsiyə olunur: “Ermənilərin eybi: bədfel, kəndəbədən, oğru, gözəgötürməyən, bir ayağı qaçmaqda olan, əmrə bəxməyən, yersiz həy-kü salan, vəfaləsiz, riyakar, söyüş söyən, üroyü xiltli, ağasına düşməncəliklidir. Ümmüyyətlə, onun başdan-ayağa müsibətdən çox, məniyyə yəxındırlar.”

Litvalı alim İməntas Melyanəsin məşhur “Azərbaycan xalqına qarşı soyqırımı (1905-1994)” adlı tarixi əçerki, ABŞ kongresmeni xanım Eddi Bernis Djonsonun sensasiyalı “Azərbaycan ABŞ-in Cənubi Qafqazda ən mühüm strateji müttəfiqidir” sərlövhlə müsəhibəsi, V.L.Veliçkonun «Qafqaz» əsəri, ABŞ-li alimi Samuel A.Ujmnz «Ermənistan terrorcu «xristian» ölkənin gizlinciləri», görkəmli alim S.Onullahinin «Erməni millətçiləri və İrəvan», iranlı tədqiqatçılar Səməd Şərdariniyanın «İrəvan müsəlmanları yurdunmuş», «Qarabağın tarixi», M.Hafizəzadənin «Qarabağ», Piruz Zare Şahmirzənin, «Azərbaycan-İran və Azərbaycan-Qafqaz” və s. adlı əsərlərdə Ermənistanın təvəvləzkarlığı və erməni lobbisinin cinayətkar əməllərinə dair minlərlə fakt var. Lakin erməni toplumu heç vaxt özləri barədə yazılan aç həqiqətlərə qarşı dözümlü olmayıblar. Səfir Aleksandr Qriboedovun ermənilərin Rusiya ərazisində köçürülməsi barədə qərarı və bu istiqamətdə fəaliyyəti barədə məlumatlar əldə etmiş erməni millətçiləri səfərdən qisas almaz barədə qərar vermişlər. Xacə erməni Mirzə Yaqub bilərəkdən məqsəddi şəkildə erməni millətçilərinin qərarının reallaşmasına köməklək bərdə səfir müracət etməsi və onun sonrakı hərəkatları səfirliyə basqının baş verməsi üçün erməni millətçilərinin planlaşdırıldığı ssenarini gerçəkləşdirmişdir. Ermənilərin bu cür məkrli yalanmalarına dair müasir dövrdə də ağır hadisələr baş verib. ABŞ alimi, yazıçı-publist

Samuel A.Ujmnz “Ermənistan-terrorcu “xristian” ölkənin gizlinciləri” kitabına görə dəfələrlə ermənilərin təqib və təhdidində məruz qalıb. Əsərin ikinci cildinin yazılması tədqiqatçının müəmməli ölümindən sonra evində oğurlandı.

Ermənilər haqqında dahilərin söylədiyi fikirlər:

Ömir Teymur. (Fətəh-hökmdar) Erməniləri bir millət kimi yer üzündən silmədiyini üçün gələcəkdə ya məni alqışlayacaq, ya da lənətləyəcəklər.

A.S.Puşkin. (Dahi rus səiri) Son kələsən, sən qorxaqsan, çünki sən ermənissən.

Aleksandr Düma. (Fransız yazıçısı və səyyah) Ermənilər həmişə başqa dinə qulluq edən hökmdarların hakimiyyəti altında olmuşlar. Nəticədə öz fikir və duyğularını gizli saxlayan, hiyləgər və kələkbaş adamlara çevrilmişlər.

Qraf De Şolə. (Fransız səyyah) Ermənilərin yoxsulluq və əzab-əziyyət çəkməsi mənə onlara qarşı böyük rəhm olubtuymasına bəxməyərək, onların haramzadəliyi, kələkbəzliyi o dərsədəki bəbirçli, o qədər höddətləndirici idi ki, mən heç vaxt onlara bağlana bilməzdim.

Adam Mets. (İşveç səyyah) Dərisi ağ qulların pisi ermənilərdir. Abır-həyalan yoxdur, oğurluqları olduqca məşhurdur. Onlar yalnız dayanacaq və qorxu altında yaxşı işləyirlər.

Tətsit. (Qədim Roma tarixçisi və məşhur yazıçısı) Bu xalq (erməni) istər xasiyyətinə, ist

Tovuzdan başlayan tərribat bu gün də davam edir?!

(əvvəli 5-ci səhifədə)

Berlində 1935-ci ildə doğulmuş milliyyətçə alman olan Ahmed Şmide 1983-cü ildə “Ədəbiyyat və incəsənət” qəzetində yazmışdı ki, mən nə qədər cəhd etmişəmsə bayatıları alman dilinə tərcümə edə bilməmişəm. O yazırdı ki, belə poetik nümunələr yaratmış xalq ölməzdir. Bayatıların dərin fəlsəfi mənası, onda çətin hiss olunan fikir bağlılığı imkan vermir ki, poeziyanın bu növünü başqa dillərə tərcümə etmək mümkün olsun. Deməli, bayatıları nəinki alman, eləcə də başqa dillərə (erməni və s.) tərcümə etmək çox çətinidir.

Qazaros Ağayan: “Erməni xalqı və onun aşığı türkçə danışmaqda heç bir çətinlik çəkmirlər, bu dil ermənilər üçün doğma kimidir, ona görə də biz türkçə (azərbaycanca) oxuyuruq”.

K.Qostanyans isə təəssüf hissi ilə qeyd edir ki, “Bizim aşığıların erməni dilində olan şeirləri dastanları yoxdur, hamısı yalnız türk dilindədir”.

Arakel Babaxanyan: “Həyat tərzini tərənnüm edərək aşığılar türk (Azərbaycan) dilinə üstünlük verirlər, ona görə ki, o, (Azərbaycan dili) erməni dilindən daha mənalı və zəngindir”.

Qeqam Tarverdiyana: “Erməni aşığılarından topladığım şeirlərin müəyyən hissəsi tamamilə Azərbaycan dilindədir”.

“A.Spendiarovun not yazılmış kitabçasında çoxlu deyimlər var. bir sıra muğamların yazısı var: “Mahur”, “Rast”, “Çahargah”, “Şüştər”, “Kürd Şahnaz”. Bu yazıların əksəriyyəti Spendiariov tərəfindən öz əsərlərində istifadə olunub”. “Onların (ermənilərin) qulaqları tar və kamança səsləri ilə doludur. Ona görə də Şərq musiqisi erməni xalqının cəsinə və qənaına hopub”.

Məşhur erməni bəstəkarı Aram Xaçaturyan Naxçıvanın Ordubad rayonunun Aza kəndində doğulmasını fəxrlə qeyd edərək yazmışdı: “Mən Azərbaycan aşığıyam”.

Deməli, atalar sözlərimiz, nağıllar, mahnılar və musiqimiz ermənilərin yaradıcılığı üçün bir nümunə olmuşdur.

Xalq musiqisinin yazılması və toplanması üzrə ekspedisiya işlərində sistematik şəkildə iştirak edən S.R.Məlikyan əsl xalq musiqisini aşkara çıxarıb və qələmə alaraq “erməni xalq musiqisinin orijinallığını inkar edirdi”.

A.Koroşenko da təsdiqləyir ki: “Ermənilərin

özlərinin xalq musiqisi yoxdur” (Moskva, 1986).

Aram Xaçaturyan özünün “Qayane” adlı operasını SSRİ Dövlət mükafatına təqdim etmişdi. Üzeyir Hacıbəyov ona verdiyi rəydə göstərmişdi ki, “Qayane” operası Azərbaycan musiqisinin əsasında yazılmışdı.

Məşhur tarixçi alim İ.Dyakonov ermənilər və erməni tarixi haqqında yazmışdır: “Erməni etnosu Qafqazın sərhədlərindən kənarında formalaşmışdır. Ermənilər Hind- Avropa qəbiləsinin İran qolunun bir budağıdır. Ölkənin qədim tarixi, demək olar ki, məlum deyil”.

Azərbaycan dinamik inkişafda olan dövlət və tərəqqipərvər, humanist prinsiplərə, insanlığa, mədəniyyətə dəyər və önəm verən bir cəmiyyət kimi istər mədəni-ideoloji, istər praktiki və faktiki fəaliyyəti heç zaman Ermənistan və yaxud digər dövlətlə rəqabət üzərində qurmur. Bu inkişafa yox, geriyyə addım olardı. Əslində biz bu müqayisələrlə erməni toplumunun miskin vəziyyətini göstərərək sadəcə erməni toplumunu alçaldıb təhqir etmək məqsədi güdməmişik. Sadəcə olaraq dünyada belə imic formalaşdırın, belə tanınan ermənilərdən həmişə, dəfələrlə kimlərsə istifadə edirlər və yenə də istifadə edirlər.

Azərbaycanın Qərb sərhədində Ermənistanın tərribat planı baş tutmadı, çünki Ermənistan ümid etdiyi hərbi və diplomatik dəstəyi ala bilmədi və Rusiyanın birbaşa bu tərribatda iştirakına nail olunmadı, digər tərəfdən də beynəlxalq magistral neft-qaz kəmərlərinə qarşı heç bir təhlükə törədilmədi və Azərbaycan daxilində də heç bir gərginlik yarada bilmədilər. Deməli, tərribat ssenarisini və planı baş tutmamış, əksinə Azərbaycanın beynəlxalq diplomatik və siyasi nüfuzunu profilaktika etməsinə və güclənməsinə şərait yarandı, Türkiyə başda olmaqla dost ölkələrlə daha da yaxınlaşmağa yeni impuls verildi, beynəlxalq layihələrə nəzarəti gücləndirdi və işi sürətləndirdi, Azərbaycan daxilində dövlətin, ordunun və prezidentin ətrafında xalqın həmrəyliyi, vətənpərvərliyi və birliyi gücləndirdi. Yəni tərribat planı ssenariçilərin əleyhinə Azərbaycan dövlətinin qələbəsi ilə başa çatdı.

... Amma başa çatdı mı? Hələ yenə nəyə gözləmək olar...